

ดุริยศิลป์ศรีสยาม

โดย เขียน ตลาดวงวัช

क्रमनन्त्री ตราโมท

เป็นบุตรนายยิ้ม และนางทองอยู่ เกิดที่บ้านท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๓ เดิมชื่อ "บุญธรรม" ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "มนตรี" เมื่อ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๕ สำหรับนามสกุล "ตราโมท" เป็นนามสกุลที่ พระองค์เจ้าคำรบ ประทานให้ มีสำเนียงลือ "ปราโมช" ของ พระองค์ท่าน ท่านเข้าศึกษาที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุพรรณบุรี (ปรีชาพิทยากร) สอบได้ชั้นมัธยมปีที่ ๓

จากนั้นक्रमนบุญซึ่งเป็นนักฆ้องจึงชวนให้หัดปี่พาทย์ จนได้เป็นนักปี่พาทย์ อยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ประมาณ ๒ ปี ต่อมาราวปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ท่านได้ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดสมุทรสงคราม ที่บ้านक्रमนบุญ สมสุวรรณ ซึ่งมีทั้งปี่พาทย์และเครื่องมโหรี ท่านจึงได้มีโอกาสฝึกหัดทั้งสองอย่าง จนเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี ได้สมัครเข้ารับราชการใน

กรมพิณพาทย์หลวง กรมมหรสพ กรมมหาดเล็ก ที่กรมพิณพาทย์หลวง ท่านได้เรียนฆ้องวงใหญ่จากหลวงบำรุงจิตเจริญ (อุปเสนาบดี) และเรียนกลองแขก จากพระพิณบรรเลงราช (แย้มประสานศัพท์) ท่านอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดสุวรรณภูมิ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ต่อมา พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เจ้ากรมพิณพาทย์หลวง จึงให้क्रमนตรีเปลี่ยนเป็นคนตีระนาดทุ้ม ท่านได้รับเลือกให้เข้าประจำอยู่ในวงข้าหลวงเดิม ซึ่งเป็นวงที่จะต้องตามเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานทุกแห่ง ท่านรับราชการอยู่ที่แผนกปี่พาทย์หลวงได้ไม่นาน ก็มีกรมโขนวงปี่พาทย์และโขนละครไปสังกัดอยู่กับกรมศิลปากร เมื่อ ปี ๒๔๗๘ ท่านจึงย้ายไปประจำโรงเรียนศิลปากร แผนกนาฏดุริยางค์ (ปัจจุบันคือวิทยาลัยนาฏศิลป์) หน้าที่การงานของक्रमนตรี เจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับจนเลื่อนเป็นชั้นเอก ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ท่านดำรงตำแหน่งศิลปินพิเศษ เมื่อ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ นับเป็นศิลปินคนแรกของกรมศิลปากรที่ได้รับ ชั้นพิเศษ ท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตในประเภทวิจิตรศิลป์ สำนักศิลปกรรม ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๔

ด้านชีวิตครอบครัว ได้สมรสครั้งแรก กับนางสาวลิ้นจี่ บุรานนท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่ได้อยู่ร่วมกันเพียง ๒ ปี นางลิ้นจี่ก็ถึงแก่กรรม ท่านจึงได้สมรสอีกครั้งกับนางสาวพูนทรัพย์

นาฏประเสริฐ (นางพูนทรัพย์ ตราโมท) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ มีบุตรธิดารวม ๔ คน คือ ๑. นายฤทธิ ตราโมท ๒. นายศิลป์ ตราโมท ๓. นางดนตรี ตราโมท และ ๔. นายญาณิ ตราโมท ครุมนตรี ตราโมท ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ด้วยโรคหัวใจล้มเหลว ณ โรงพยาบาลนนทเวช สิริรวมอายุ ๙๕ ปี ๑ เดือน ๑๙ วัน

ผลงาน

นอกจากท่านจะมีฝีมือในการบรรเลงดนตรีแล้ว ท่านยังมีความสามารถในการแต่งเพลงอีกด้วย ท่านแต่งเพลงมาแฉะมากมาย มากกว่า ๒๐๐ เพลง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นต้นมา มีทั้งเพลง ๓ ชั้น เพลงเถา เพลงประวัติศาสตร์ เพลงระบำและเพลงเบ็ดเตล็ด เคยมีผู้รวบรวมไว้ได้ถึง ๒๐๐ กว่าเพลง นอกจากท่านจะแต่งเพลงดังกล่าวมาแล้ว ท่านยังเคยแต่งเพลงประกวดทั้งบทร้องและทำนองเพลงและได้รับรางวัล ๑ เพลงนั้นชื่อว่า "เพลงวันชาติ" เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า ครุมนตรี ตราโมทเป็นครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครู และครอบประสิทธิ์ประสาทวิชาวิชาดนตรีไทยของกรมศิลปากร นอกจากท่านจะกระทำพิธีให้แก่กองการสังคีตและวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัดแล้ว ท่านยังทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทยให้แก่หน่วยราชการ สถานศึกษา และเอกชนทั่วไป

ท่านได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งक्रमนตรี ตราโมท เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านดนตรีและเพลงไทยเป็นเยี่ยม สมควรที่จะได้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย อย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นนักวิจัยดีเด่น ในปี ๒๕๒๙

ครูประสิทธิ์ ถาวร

เป็นชาวอยุธยา เกิดที่ตำบลท่าเจ้าสนุก อำเภอท่าเรือ เมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔ บิดาชื่อ นายสุด มารดาชื่อนางฟู มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม ๖ คน และเป็นบุตรคนเดียวของครอบครัวที่เป็นนักดนตรีไทย เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนประชาบาลวัดศวันต์ เมื่ออายุ ๗ ปี จนอายุได้ ๑๓ ปี จึงมาเรียนต่อเป็นนักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ศึกษาทั้งด้านดนตรีและโขนละคร แต่จากปัญหาสุขภาพของท่าน จึงเรียนจบเพียงชั้นม. ๓ ตามหลักสูตรเดิม ต่อมาเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิชาดุริยางค์ไทยเพิ่มเติมจากกรมศิลปากรอีก ๑ ปี ได้รับใบประกาศนียบัตรในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เริ่มหัดฆ้องวงใหญ่ กับ ครูละมุด จำปาเพ็ญ ซึ่งเป็นพี่ชายตั้งแต่อายุ ๔ ปี เรียนได้เร็วและมีฝีมือดีจนได้เป็นคนระนาดเอกประจำวงปี่พาทย์ของพี่ชาย ตั้งแต่อายุยังไม่ครบ ๑๒ ปี

จากนั้นจึงเรียนระนาดเอกกับครูเจริญ ดนตรีเจริญ จนถึงขั้นเดี่ยวเพลงสำคัญ เช่น พญาโศก แขกมอญ และเชิดนอก ฯลฯ ครูทองดี ศุภะมาลัย ซึ่งเป็นศิษย์โปรดคนหนึ่งของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้พาท่านมาฝากท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ ที่บ้านศิลปินบรรเลง ต.บ้านบาตร อ.ป้อมปราบ กรุงเทพฯ ท่านได้ผ่านการทดสอบฝีมือและท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับเป็นศิษย์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ในขณะที่ท่านมีอายุได้ ๑๓ ปี

ระเบียบวิธีการบรรเลงดนตรีไทย โดยเฉพาะด้านการบรรเลงระนาด ท่านได้รับการฝึกฝนอบรมจากท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อย่างแตกฉาน รวมทั้งยังได้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับระเบียบวิธีประพันธ์เพลงตลอดจนการบรรเลงดนตรีให้เข้าถึงอารมณ์ของผู้ฟังอย่างละเอียดลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องลักษณะวรรคตอน และสำนวนกลอนในเพลงแต่ละเพลงแม้กระทั่งระบบกล้ำเนื้อที่ใช้บังคับเสียงดนตรีที่สร้างสรรค์ให้ประสมกลมกลืนได้ถูกต้อง ตามอารมณ์เพลง

ท่านเริ่มเข้ารับราชการ ณ กรมศิลปากร ตำแหน่งศิลปินจิตวา แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ และได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเป็นลำดับจนเกษียณอายุราชการในตำแหน่ง อาจารย์ ๓ ระดับ ๗ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กองศิลปศึกษา เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๔

ท่านครูเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนนาฏศิลป์ ซึ่งเดิมวางแบบให้นักเรียนเรียนดนตรีในมุมแคบ เช่น ปีแรกให้เรียนเพลงไหมโรงเย็นตั้งแต่ต้นจนจบเพลงไหมโรงเย็น ยังผลให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น และไม่สามารถออกบรรเลงเพลงอื่น ๆ เพื่อแสดงผลงานให้ปรากฏได้ ซึ่งท่านได้ยกวางหลักสูตรใหม่ โดยให้นักเรียนแต่ละปีเรียนทั้งเพลงเกร็ด เพลงตับและเพลงเถา พร้อมทั้งสอดแทรกเพลงหน้าพาทย์สำคัญๆ ในเรื่องเพลงไหมโรง ตลอดจนเพลงในพิธีกรรมต่างๆ ไว้ด้วย ทำให้นักเรียนมีความรู้ในแบบมุกกว้าง และสามารถแสดงผลงานได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ครูประสิทธิ์ ถาวร ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ในปี ๒๕๓๑ และเป็นภาคีสมาชิกราชบัณฑิตยสถาน ประเภทวิจิตรศิลป์ สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

ครูประสิทธิ์ ถาวร สมรสกับนางทองเต็ม ถาวร มีบุตร ๑ คน คือ นางรัชช ถาวร ท่านถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งในตับ ณ โรงพยาบาลมหาราชเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ สิริรวมอายุได้ ๘๑ ปี

ครูประสิทธิ์ ถาวร ได้ศึกษาวิชาการดนตรีด้วยความเอาใจใส่ยิ่งและอยู่ที่บ้านบาตรมาจนวาระสุดท้ายของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ระยะเวลาที่ท่านมาฝึกดนตรีที่บ้านบาตรใหม่ๆ คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ได้สอบถามถึงการศึกษา เมื่อทราบว่าจะชั้นประถมปีที่ ๔ มาแล้ว จึงสนับสนุนให้ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร นอกจากจะได้เรียนเพลงต่างๆ เป็นจำนวนมากแล้ว ยังได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีในการบรรเลงดนตรีอย่างลุ่มลึก จึงถือได้ว่า ครูประสิทธิ์ ถาวร เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับเพลงต่างๆ อย่างเนกประการ และแตกฉานในด้าน